

–ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಪ್ಪ ಕೊಟ್ನೆಕಲ್

ಹಿರಿಯ ಶ್ರೇಣಿ ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು,

ಶ್ರೀ ಗವಿಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ,

ಕೊಪ್ಪಳ–583 231

ಮೊ.ಸಂ : 9448570340

E-Mail : skotnekal@gmail.com

ಐಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್, ಕೊಪ್ಪಳ

ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮ;
ಒಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

Sthala Purana of Koppal; An Overview

■ ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಪ್ಪ ಕೊಟ್ನೆಕಲ್

ಎಂ.ಎ., ಎಂ.ಫಿಲ್., ಪಿಎಚ್.ಡಿ.

◆◆ ಪ್ರಕಾಶಕರು ◆◆

ಮೇಘನಾ ಪ್ರಕಾಶನ,

ಬಿ. ಟಿ. ಪಾಟೀಲ್ ನಗರ, ಕೊಪ್ಪಳ

ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮ; ಒಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಪ್ಪ ಕೊಟ್ನೆಕಲ್
ಎಂ.ಎ., ಎಂ.ಫಿಲ್., ಪಿಎಚ್.ಡಿ.

Sthala Purana of Koppal; an Overview

Author	:	Dr. Siddalingappa Kotnekal M.A.,M.Phil., Ph.D. S. G. PU College, Koppal-583 231. Mobile : 9448570340
Publisher	:	Mrs. Manjula S. Kotnekal Meghana Prakashana 'Kanasu ' Nilaya B.T. Patl Nagar, Koppal
Edition	:	2022
©	:	Author
Copies	:	1000
Pages	:	30
Price	:	35/-
Size	:	Demmy 1/8
Paper Used	:	70 GSM NS Maplitho Paper

ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮ; ಒಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಲೇಖಕರು	:	ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಪ್ಪ ಕೊಟ್ನೆಕಲ್ ಎಂ.ಎ., ಎಂ.ಫಿಲ್., ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಹಿರಿಯ ಶ್ರೇಣಿ ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಶ್ರೀ ಗವಿಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕೊಪ್ಪಳ.
ಪ್ರಕಾಶಕರು	:	ಶ್ರೀಮತಿ ಮಂಜುಳಾ ಎಸ್. ಕೊಟ್ನೆಕಲ್ ಮೇಘನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, 'ಕನಸು' ನಿಲಯ ಬಿ. ಟಿ. ಪಾಟೀಲ್ ನಗರ, ಕೊಪ್ಪಳ
ಮುದ್ರಣ	:	2022
ಹಕ್ಕುಗಳು	:	ಲೇಖಕರದು
ಪ್ರತಿಗಳು	:	1000
ಪುಟಗಳು	:	30
ಬೆಲೆ	:	35/-
ಪುಸ್ತಕದ ಆಕಾರ	:	ಡೆಮ್ಮಿ 1/8
ಬಳಸಿದ ಕಾಗದ	:	ಎನ್. ಎಸ್. ಮ್ಯಾಪಲೀಥೋ 70 ಜಿ.ಎಸ್.ಎಮ್.
ಮುದ್ರಣ	:	**ಐಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್** ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಸರ್ಕಲ್, ಕೊಪ್ಪಳ ಮೊ. 8147348440, 9448300070

ಅರ್ಪಣೆ :

ವೃತ್ತಿಯ ಆರಂಭದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮಮತೆ ತೋರಿದ

ದಿ॥ ಶ್ರೀಮತಿ ಮರಿಯಮ್ಮ ದಿ॥ ಬಸವಂತಪ್ಪ ಹೊಸಪೇಟೆ

ಡಾ॥ ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ ನಗರ, ಕೊಪ್ಪಳ ಇವರಿಗೆ

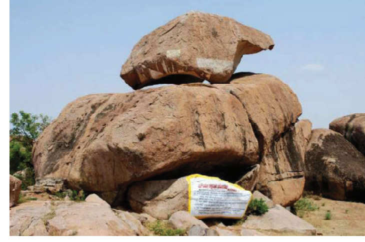
ಮಾನವ ತನ್ನ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಒಂದು ಕಡೆ ನೆಲೆ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಇತರರೊಂದಿಗಿನ ಸಹಜೀವನದಿಂದಾಗಿ ಭಾವನೆ, ಅನಿಸಿಕೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಜೊತೆಗೆ ಒಂದುಕಡೆ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು ಮನೆ, ಆಸ್ತಿ, ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದೇ 'ಹಳ್ಳಿ'ಗಳ ಉಗಮಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ತಾನು ವಾಸಿಸಿರುವ ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಒಂದು ಹೆಸರು ಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಹಾಗಾಗಿ ಮಾನವ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಒಂದಲ್ಲಾ ಒಂದು ಹೆಸರು ಇಡುವುದನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡನು. ಗಿಡ–ಮರ, ಕಲ್ಲು–ಬಂಡೆ, ನದಿ, ಬೆಟ್ಟ, ಪರ್ವತ, ತಗ್ಗು–ದಿನ್ನೆ ಹೀಗೆ ತಾನಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ, ತಾನು ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೌಗೋಳಿಕ, ಸ್ವರೂಪ, ಲಕ್ಷಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಗ್ರಾಮಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಭೌಗೋಳಿಕ ಕಾರಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪುರಾಣಾತ್ಮಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ವ್ಯಕ್ತಿಗತ, ಕಸುಬಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಜಾತಿ–ಜನಾಂಗ, ಪ್ರಾಣಿ–ಪಶು–ಪಕ್ಷಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೂ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು ಇಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತನು.

ದೇಶದ ಬಹುತೇಕ ಗ್ರಾಮನಾಮಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿ, ಪಳ್ಳಿ, ಕೆರೆ, ಗೆರೆ, ಪುರ, ವಾಡಿ, ಪಾಡಿ, ಊರು, ಗ್ರಾಮ, ಹುಂಡಿ, ದಿನ್ನೆ, ಗುಡ್ಡ, ಕಲ್ಲು, ಗಿರಿ, ತಾಣ, ಹಟ್ಟಿ, ಪೇಟೆ, ನಗರ, ದಿಬ್ಬ, ಗುಂಡಿ, ನಾಳ, ಹಾಳ ಹೀಗೆ ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಗೊಂಡ ಬಹುತೇಕ ಪದಗಳು ಊರು ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಇಂತಹ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು.

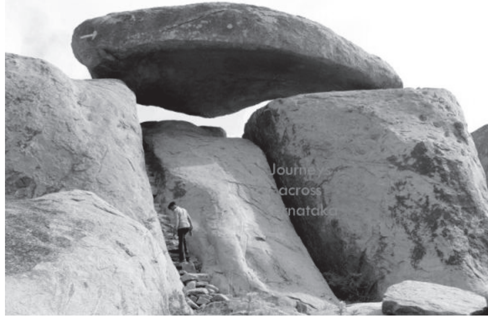
ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಕೊಡುಗೆ ಹೇಗೆ ಅಪಾರವಾಗಿದೆಯೋ, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಸಹ ಅವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಲ್ಯಾಂಬರ್ಟ್, ಮೇರಿಯಾ ಪೈ, ಇಕ್ವಾಲ್ ಇಲರ್ಟ್, ಜೆ.ಜೆ.ಯಗ್ಲಿ, ಸ್ಕೀಟ್, ಸ್ಟೂಟನ್ ಡೌಜನ್, ಆಟ್ಲಿ, ನೋರಿನ್ ಮುಂತಾದವರು ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರಿದ್ದಾರೆ. ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತ್, ಎಸ್.ಕೆ.ಚಟರ್ಜಿ, ಎಚ್.ಬಾಲಲೋಚನ, ಹೀರಾಲಾಲ್

ಹೆಚ್.ಡಿ, ಕೆ.ಪಿ.ಪದ್ಮನಾಭ ಮೆನನ್, ಎನ್.ಕೆ.ಬೋಸ್, ರಾಮಚಂದ್ರ ಚೆಟ್ಟಿಯಾರ್, ಎಸ್.ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿ ಮುಂತಾದವರು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅನೇಕ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಕುರಿತು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿ.ಹಯವದನರಾವ್, ಶಂಬಾ ಜೋಷಿ, ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಕೆಮ್ತೂರು ರಘುನಾಥ ಭಟ್ಟ, ದೇ.ಜವರೇಗೌಡ, ವಿ.ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ, ಬೆ.ಗೋ.ರಮೇಶ, ವಿಶ್ವನಾಥ, ಎಂ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಎಂ.ಎಂ.ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಕೆ.ಆರ್.ಮೋಹನ್, ಬಿ.ಎನ್.ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಹೀಗೆ ಮುಂತಾದವರು ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮದ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ನಾ.ಭಾ.ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಬಿ.ಸಿ.ಪಾಟೀಲ, ಷ.ಶೆಟ್ಟರ್, ಡಾ.ಬಿ.ರಾಜಶೇಖರಪ್ಪ, ಡಾ.ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಪ್ಪ ಕೊಟ್ನೆಕಲ್ ಹೀಗೆ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮದ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕೊಪ್ಪಳದ ಚರಿತ್ರೆ ಬಹು ಪುರಾತನವಾದುದು. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಸುಮಾರು 5000ಕ್ಕೂ ಮೊದಲಿನ ಅವಶೇಷಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಈ ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಇತಿಹಾಸದ ಕಾಲ ಬಹುದೂರ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಸುಮಾರು 3–2ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿನ ಅಶೋಕನ ಶಾಸನಗಳೇ ಕೊಪ್ಪಳದ ಇತಿಹಾಸದ ಮೊದಲ ಅಧಿಕೃತ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನಂತರದ ಅಶೋಕನ

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಲಭ್ಯವಾದ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ತಪ್ಪಲು:–

ಕೊಪ್ಪಳದ ಹಿರಿಯ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿದ್ದ ದಿ॥ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಸಿ.ಪಾಟೀಲರು ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಮೊದಲು 'ತಪ್ಪಲು' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಅದು 'ಕೊಪ್ಪಳ' ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಆದಿ ಮಾನವನು ತಪ್ಪಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ತಾನಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಲು ಎಂದು ಕರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ" ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಿ.ಸಿ.ಪಾಟೀಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಾಯಲ್ಲಿ 'ತಪ್ಪಲು' ಎಂಬ ನಾಮವು 'ಕೊಪ್ಪಳ' ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿರಬಹುದೇ? ಯಾಕೆಂದರೆ 'ಲ' ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರವು 'ಳ'ಕಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಡುವುದಾದರೆ, ಸ್ಥಲ>ಸ್ಥಳ, ಫಲ>ಫಳ, ಕಲೆ>ಕಳೆ, ಕಮಲ>ಕಮಳ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಪದಗಳ ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರಗಳ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ 'ಲ' ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರವು 'ಳ'ಕಾರವಾಗಿ ಬದಲಾಣೆಯಾಗಿರುವಂತೆ 'ತಪ್ಪಲ'ವು>'ಕೊಪ್ಪಳ'ವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಆಗಿರುವಂತೆ ಬಿ.ಸಿ.ಪಾಟೀಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದೇ? ಇದು ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ತ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಸಿ.ಪಾಟೀಲರು ಕೊನೆಗೆ ಉತ್ತರ ತಂದಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. 'ತಪ್ಪಲ'ದಿಂದ 'ಕೊಪ್ಪಳ' ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಉತ್ತರ ಕಂಡರೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳದ ಯಾವುದೇ ನಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಲಿ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಸಿ.ಪಾಟೀಲರು ಚರ್ಚಿಸಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪಲದಿಂದ>ಕುಪಣ>ಕೊಪಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಇಂತಹ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸದೇ ಕೊನೆಯ ಸಿದ್ಧ (ಕೊಪ್ಪಳ) ಉತ್ತರವನ್ನಷ್ಟೇ ತಂದಿಟ್ಟರೆ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾಗದು. ಕೇವಲ ಅಕ್ಷರಗಳ ಬದಲಾವಣೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟವಾದ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದ ನಾಮವನ್ನು ಅಳೆಯುವುದು ಅಷ್ಟು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿನ ಪುರಾತತ್ವ, ಇತಿಹಾಸ, ಪ್ರಕೃತಿ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದರ ನಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕುಪಣ:–

'ಕೊಪ್ಪಳದ ಹೆಸರು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. 4ನೇ ಶತಮಾನದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಚಂದ್ರವಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಕುಪಣದ ಚಮ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದನ್ನು ಡಾ. ಬಿ.ರಾಜಶೇಖರಪ್ಪನವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ 'ಕುಪಣದ ಚಮ'ನು ಕೊಪ್ಪಳದವನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಾದರೆ ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 4ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ 'ಕುಪಣ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಒಪ್ಪಿರುವ ಶೋಧವಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲು 'ಕುಪಣ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುವುದಾದರೆ; ಇತಿಹಾಸಕಾರರು, ಸಂಶೋಧಕರು, ಜನಪದರು, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಹೆಚ್ಚು ಒಪ್ಪಿದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ 'ಕುಪಣ' ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಮುನಿ ಇದ್ದನಂತೆ. ಅವನ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಈ ಗ್ರಾಮ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ ಎಂಬುವಂತೆ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಷ.ಶೆಟ್ಟರರವರು ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಜನ 'ಕುಪಣ' ಎಂಬ ಭಿಖ್ಖುಗಳಿದ್ದರು ಎಂದು ದಿನಾಂಕ: 02–02–2020ರ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಕುಪಣ ಎಂಬೋ ಕೊಪ್ಪಳ' ಎನ್ನುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಪುಘಹನಿಯೊಂದನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಕುಪನನೆಂಬವನು ತಾನೊಬ್ಬ ಉಪಾಸಕನೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಈತನು ಬುದ್ಧನ ಅನುಯಾಯಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನೆಂದು ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳನಾಮದಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು (ಸಂ–22).

ಎರಡು ಪುಘಗಹನಿಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕುಪನನು ಖಿಜನಕರ ಪದದೊಡನೆ ತಾನು ಬರೆಸಿದ ಎರಡೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ಖಜನಾಕರಸ ಮಹಿಸಕಸ ಕುಪನನ ದಾನ ಎಂಬುದು ಪೂರ್ಣಪಠ್ಯ. ಮಹಿಸಕದ ಖಜನಾಕರರ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಕುಪನ ಮತ್ತು ಮಹಿಸಕದ ಖಜನಕಾರ ಕುಪನ ಎಂದು ಎರಡೂ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು. ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಕುಪನನು ಖಜನಕಾರ (ಭಂಡಾರಿ ಅಥವಾ ಖಜಾನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿ) ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು. ಈತನು ಸ್ಥಳನಾಮದಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಸ್ಥಳವು ಖಜಾನೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ (ಸಂ–24–25).

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕುಪನನ ಉಲ್ಲೇಖವು ಒಂದು ತ್ರುಟಿತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಕುಪನ ರಠಕಸಅಯ ಎಂಬ ಪಾಠವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ದಾನಿಯಾದರೂ ಈತನು ಕೊಟ್ಟ ದಾನವಾವುದೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಸದೆ ಆಯ (ಆರ್ಯ)ನೆಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಈತನು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಭಿಖ್ಖುವಾಗಿದ್ದನು ಎನ್ನಬಹುದು. ಗೌರವಯೋಗ್ಯ ಅಥವಾ ಪೂಜಾರ್ಹ ಎಂಬುದು ಆಯಾ ಪದದ ಅರ್ಥ. ಈ ಭಿಖ್ಖು ತನ್ನ (ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ) ಕುಪನರಠಿಕ, ಅಂದರೆ ಕುಪನ ರಾಷ್ಟ್ರದವನಾಗಿರುವ

ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಮೇಲಿನ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಷ.ಶೆಟ್ಟರ್ ಅವರು ಕೊಪ್ಪಳದ 'ಕುಪಣ' ಅಥವಾ 'ಕುಪನ'ನ ಉಲ್ಲೇಖದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ಶೆಟ್ಟರ್‌ರವರು ಮೂರು 'ಕುಪಣ' ಮುನಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಷ.ಶೆಟ್ಟರ್‌ರವರು ಈ ಮೇಲಿನ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 22, 24, 25 ಇವು ಯಾವುವೆಂಬುದೇ ತಿಳಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಕಾಲ, ಭಾಷೆ, ಶಾಸನ ಲಭ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳ ಯಾವುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬಂತೆ ಡಾ.ಬಿ.ರಾಜಶೇಖರಪ್ಪನವರು ದಿನಾಂಕ: 09–02–2020 ಪ್ರಜಾವಾಣಿಯಲ್ಲಿ 'ಊಹೆಯ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿ' ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾ, ಷ.ಶೆಟ್ಟರ್‌ರವರ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬರೆದಿದ್ದು, ಶೆಟ್ಟರ್‌ವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳು ಯಾವು? ಆ ದಾನದ ಶಾಸನಗಳು ಯಾವು? ಕಾಲ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕುಪಣ ಖಜಾನಾಧಿಕಾರಿ ಎಂಬುದು ಊಹೆಯಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಾಕೃತದ 'ಖಜಾನಾ' ಎಂಬುದು ಅರೇಬಿಕ್, ಫರ್ಷಿಯನ್ ಮೂಲದ 'ಖಜಾನಾ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೋಲುವುದರಿಂದ

ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ಖಜಾನೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಶಬ್ಧದ ಅರ್ಥ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ಅರ್ಥದ ಶಬ್ಧ ಪ್ರಾಕೃತ ಶಬ್ಧಕೋಶದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಎದ್ದು ಕಾಣದಂತೆ ಊಹೆಯ ಮುಸಿಕಿನಲ್ಲಿ ಮರೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಷ.ಶೆಟ್ಟರ್‌ರವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಆ ಮೂರು 'ಕುಪಣ' ಮುನಿವರಿಯರು ಯಾರು ಎಂಬುದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ ಎಂದು ಡಾ.ಬಿ.ರಾಜಶೇಖರಪ್ಪನವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಮೂರು 'ಕುಪಣ' ಮುನಿಗಳು ಯಾರು ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ದೊರೆತ ಸಾಕ್ಷಿಗಳೇ ಕಲಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿತ್ತಾಪೂರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ 'ಕನಗನಹಳ್ಳಿ'ಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಶಾಸನಗಳು. (ಈ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ನಡೆದಿವೆ) ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 200ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಶಾಸನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅವು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳ ಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಮೂರ್ತಿ-ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಸ್ತೂಪಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮವು ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಅನೇಕ ಮೂರ್ತಿ-ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಅಶೋಕನ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಕನಗನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಶ್ರದ್ಧಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಗಳ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ 'ಕುಪಣ' ಮುನಿಯೇ ಕೊಪ್ಪಳದವನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಸಂಶೋಧಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. 'ಕುಪಣ' ಎಂಬ ಮುನಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕನಗನಹಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಷ.ಶೆಟ್ಟರ್‌ರವರು ಈ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ 'ಕುಪಣ ಎಂಬೋ ಕೊಪ್ಪಳ' ಎಂಬ ಲೇಖನ ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಕಾಲ, ಭಾಷೆ, ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳದಿರುವುದೇ ತುಸು ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ 'ಕುಪಣ' ಎಂಬ ಮುನಿಯ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಈ 'ಕೊಪ್ಪಳ' ಸ್ಥಳನಾಮ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಬಹುತೇಕ ಸಂಶೋಧಕರು ಒಪ್ಪಿರುವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಮೌರ್ಯರು ಮತ್ತು ಶಾತವಾಹನರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೊರೆಸಲಾಗಿದೆ. ಮೌರ್ಯರು ಕ್ರಿ.ಪೂ 3ರಿಂದ 1ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಶಾತವಾಹನರು ಕ್ರಿ.ಪೂ 1ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ 2ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಶಾಸನಗಳು ಕ್ರಿ.ಪೂ 3ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ 2ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದವುಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆ ಕುಪಣ ಮುನಿಯು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದನು ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚಿಸುವುದಾದರೆ ಆ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಮೌರ್ಯರೇ ಕೆತ್ತಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮೌರ್ಯರು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟಾ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಆ ಮನೆತನದಲ್ಲಿನ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಅವನ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಎಂದಕೂಡಲೇ ಮೌರ್ಯರು ಮತ್ತು ಅಶೋಕನೇ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅಶೋಕನೇ ಈ 'ಕುಪಣ'ನ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಸಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ ಕನಗನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಕುಪಣ ಮುನಿಯು ಕ್ರಿ.ಪೂ. 3ರಿಂದ 1ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೇ ಈ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಕನಗನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೂ ಯಾವುದೋ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಆ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಕುಪಣ ಮುನಿಯು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಮುನಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕುಪಣ, ಇಂದಿನ ಕೊಪ್ಪಳ, ಬೌದ್ಧದರ್ಮ ಮತ್ತು ಕನಗನಹಳ್ಳಿ ಸಂಬಂಧಗಳು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಕನಗನಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಕೊಪ್ಪಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಕುಪಣದ 'ಕುಪಣ' ಮುನಿಯ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರಬಹುದು ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ 'ಕುಪಣ' ಎಂಬ ನಾಮವು 'ಕೊಪ್ಪಳ' ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. 'ಣ' ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರವು 'ಳ'ಕಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಡುವುದಾದರೆ, ಮಣ್ಣು>ಮರಳು, ಕಣಿ>ಕುಳಿ, ಬಣಗ>ಬಳಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ 'ಕುಪಣ'ವು 'ಕುಪಳ'ವಾಗಿಯೊ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗೊಂಡು 'ಕೊಪ್ಪಳ'ವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೌರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ(ಪೈಠಾಣ), ಗೋದಾವರಿ ತೀರದ ಬಾವರಿ ಆಶ್ರಮ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಅಮರಾವತಿ, ನಾಗಾರ್ಜುನಕೊಂಡ(ಧೈನಕಟಕ),

ಪಾಟಲಿಪುತ್ರ ಮತ್ತು ಸಿಂಹಳ(ಶ್ರೀಲಂಕ) ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಸ್ಕಿ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ, ಬನವಾಸಿ, ಸನ್ನತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ರಹದಾರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ನಾಗಾವಿ ಮತ್ತು ಸನ್ನತಿಗಳಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಸನ್ನತಿಯಿಂದ ಕನಕಗಿರಿ, ಕೊಪ್ಪಳ ಮೂಲಕ ಬನವಾಸಿಗೆ ಸೇರುವ ರಹದಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ. ಅಂದರೆ ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಕೊಪ್ಪಳವು ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ರಹದಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತೆಂದು ದಿನಾಂಕ: 05-12-2021ರ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಸನ್ನತಿ ಬೌದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಹತಿ' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶೈಲ ನಾಗರಾಳರವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೌರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಸನ್ನತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕನಕಗಿರಿ ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಕನಕಗಿರಿಯೇ ಮೌರ್ಯರ ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜಧಾನಿ ಎಂದಾಗಿದ್ದರೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಕೊಪ್ಪಳದ ಮಹತ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಂತೂ ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು. ಈ ಮೇಲಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಷ.ಶೆಟ್ಟರರವರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಈ ಕೊಪ್ಪಳವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಖಜಾನಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು.

ಕೊಪಣ:-

ನಂತರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಕೊಪಣ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ರೀತಿ ಕ್ರಿ.ಶ ಸುಮಾರು 8ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಕೊಪಣ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಕುಪಣ' ಎಂಬ ನಾಮದಿಂದ 'ಕೊಪಣ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಯಾಕೆ ಬದಲಾಯಿತು? 'ಉ' (ಕು)ಕಾರದಿಂದ 'ಒ' (ಕೊ)ಕಾರ ಯಾವ

ಕಾರಣದಿಂದ ಬದಲಾಯಿತು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಒಂದು ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೊಪ್ಪಳದ ಹಿರಿಯ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿದ್ದ ದಿ॥ ನಾ.ಭಾ.ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು 'ಕೋಪಣ–ಕೊಪ್ಪಳ' ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಕಿರು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಕೊಪ್ಪಳದ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪಳ ನಾಮದ ಉಲ್ಲೇಖದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇಂಡಿ, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿನುವಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಬಂಕೂರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕಾರಿಪುರ ಮುಂತಾದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಕುಪಣ, ಕೊಪಣಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಚಾವುಂಡರಾಯನ ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಪಣಾದ್ರಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಬಗ್ಗೆಯೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಚಾಲುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀ ವಿನಯಾದಿತ್ಯ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯವಲ್ಲಭನರೇಂದ್ರನ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಶ್ರೀ ಕುಪ್ಪೇನಾಮಗ್ರಾಮ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಕೊಪ್ಪಳದ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮನಾಮದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಸದರಿ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಕೊಪಣಪುರವರಾಧೀಶ್ವರರು ಯಾರು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ.ಬಿ.ವಿ.ಶಿರೂರುರವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿಯವರ 'ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ 2018ರ ಸಂಪುಟ–33ರಲ್ಲಿ' ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಕೊಪಣಪುರವರಾಧೀಶ್ವರರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅರಸರು, ಮಾಂಡಳಿಕರು ತಮ್ಮ ಬಿರುದು ಬಾವಲಿಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ವಂಶಾವಳಿಗಳ ವಿಶೇಷತೆಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕದಂಬರು ಬನವಾಸಿ ಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ, ಪಲ್ಲವರು ಕಾಂಚಿಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ, ಕಳಚೂರಿಗಳು

ಕಾಳಂಜಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ, ಸಿಂದರು ಭೋಗಾವತಿಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ ಇತ್ಯಾದಿ ಮನೆತನಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಕೊಪ್ಪಳದ ಕೊಪಣಪುರವರಾಧೀಶ್ವರಾಗಿದ್ದ ಶಿಲಾಹಾರರನ್ನು ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿಂದಗಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಚಟ್ಟರಕಿ, ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮುತ್ತಗಿ, ಇಂಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಿರೇವಂಗಳೂರು, ಹಿರೇಬೇವನೂರು ಮತ್ತು ಅಗರಖೇಡ, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಫಜಲ್‌ಪುರ ಮತ್ತು ಇದೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಚಿನಮಳ್ಳಿ, ಬಂದರವಾಡ, ಚಿತ್ತಾಪೂರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪೇಠಶಿರೂರ, ಮುಗುಟ, ಹುಣಿಸಿಹಡಗಲಿ, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥಣಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರಾಮತೀರ್ಥ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಪಣಪುರವರಾಧೀಶ್ವರರ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆಂಧ್ರದ ಕರ್ನೂಲ್ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾಂಗ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಕೊಪಣಪುರವರಾಧೀಶ್ವರರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಕೊಪ್ಪಳದ ಕೊಪಣಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ ಶಿಲಾಹಾರ ವಂಶದವರ ರಾಜಧಾನಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಎಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅವರ ವಂಶದ ಅರಸ ಕೊಪ್ಪಳದವನಾಗಿದ್ದನೆಂದಾಗಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಯಾವುದೇ ದಾಖಲೆಗಳಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬಿ.ವಿ.ಶಿರೂರುರವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಕೊಪಣಪುರವರಾಧೀಶ್ವರರು ಯಾರೆಂಬುದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಹ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ 'ಕೊಪಣಾಪುರ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಅನೇಕ

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ದೇಶದ, ರಾಜ್ಯದ ಇಷ್ಟು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮದಂತೆ ಇತರೆ ಯಾವುದೇ ಗ್ರಾಮನಾಮಗಳು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಸ್ಥಳನಾಮ ವಿಶೇಷಣೆ:–

ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಸುಮಾರು 3ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು 19ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. 'ಕುಪಣ'ದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡು 'ಕೊಪ್ಪಳ' ಎಂಬ ಪದದವರೆಗೆ ಹೇಗೆ ಬದಲಾವಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕುಪಣ, ಕುಪ್ಪೆ, ಸಿದ್ಧಕುಪಣದೋಳ್, ಕುಪಣದೊಳ್, ಕುಪಣಕ್ಕೆ, ಕುಪಣಯನಾಳ್ದು, ಕುಪಣತೀರ್ಥ್ಥದೊಳ್, ಕುಪಣತೀರ್ಥ್ಥಸ್ಥಾನದೊಳ್, ಕುಪಣದೊಳೆ, ಕುಪಣಾಚಳ, ಕುಪಣಾಶ್ರೀ ತೀರ್ಥ್ಥ, ತೀರ್ಥಶ್ರೀಕುಪಣೇ, ಕುಪಣಶ್ರೀತೀರ್ಥ್ಥಂ, ಕುಪಣಂ, ಕೊಪಣದಾ, ಕೊಪಣ, ಕೊಪಣಂಸ್ಥಾವರತೀರ್ಥ್ಥಂ, ಶ್ರೀ ಕೊಪಣದ, ಕುಪಣನಾಡ, ಕೊಪಣತೀರ್ಥ್ಥ, ಕೊಪಣದವೆಂಟೆಯ, ಕೊಪಣದ ಸೀಮೆ, ಆದಿತೀರ್ಥ, ಮಹಾತೀರ್ಥ, ಕೊಪಣಪುರಾಧೀಶ, ಕುಪಣಪುರಾಧೀಶ್ವರ, ಕುಪಣಾವರಪುರಾಧೀಶ್ವರ, ಕುಪಾಣಾದ್ರಿ, ಕುಪಣಾಚಲ, ಕೊಪಬಾಲ, ಕೊಪ್ಪಲ್, ಕೊಪ್ಪಳ್, ಕೊಪ್ಪಳದ ಸೀಮೆ ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪಳ ಹೀಗೆ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾಲ, ಪರಿಸರ, ಪರಿಸರದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೊಪ್ಪಳದ ಸ್ಥಳನಾಮ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅಥವಾ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದಂತೂ ಸತ್ಯದ ಸಂಗತಿ.

ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ:–

ಚೀನಾ ಯಾತ್ರಿಕ ಹುಯೆನ್–ತ್ಸಾಂಗ್‌ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು 7ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಪ್ರವಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೂ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಇವನು ಬಹುತೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಂತೆ ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೂ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟಾಗ ಈ ಕೊಪ್ಪಳವನ್ನು 'ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಹುಯೆನ್–ತ್ಸಾಂಗ್‌ನು ಈ ಮೊದಲು ಶಾಸನ, ಪುರಾಣ,

ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖವಿರದ ಈ ಶಬ್ಧವನ್ನು ಯಾಕೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದನು? ಮತ್ತು ಯಾವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ 'ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ' ಎಂದು ಕರೆದನು ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ.

ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹುಯೆನ್-ತ್ಸಾಂಗ್‌ನು ಈ ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ 'ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ' ಎಂದು ಕರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು 'ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ' ಎಂದರೆ ಕೊಪ್ಪಳ ಅಲ್ಲ ಅದು ಬನವಾಸಿ ಆಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭಾಸ್ಕರ್ ಆನಂದ ಸಲೆತೊರೆ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೊಪ್ಪಳವೇ ಹುಯೆನ್-ತ್ಸಾಂಗ್‌ನು ಉಲ್ಲೇಖಿತ 'ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ' ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ 'MEDIEVAL JAINISM' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚೀನಾ ಯಾತ್ರಿಕ ಹುಯೆನ್-ತ್ಸಾಂಗ್‌ನ 'ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ' ಎಂಬ ಈ ಉಲ್ಲೇಖದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಕೊಪಣಪುರ' ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಹೋಗಿ "KONGKIN(KAN)NAPULO" ಎಂದು ಕರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ 'ಮೋರೆರ್ ಮನೆಗಳಿವೆ'(ಶಿಲಾಸಮಾಧಿಗಳು), ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ಅರಸರಂತೆ ಇದ್ದರು, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ದೊಡ್ಡ ನಗರದಂತೆ(KINGDOM) ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಇಲ್ಲವೆ

ಕಂಡಿರಬೇಕು ಹೀಗಾಗಿ "KONGKIN(KAN)NAPULO" ಎಂದು ಕರೆದಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಊಹೆಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಜನರ ಸ್ವಭಾವ, ವರ್ಣ, ವಿದ್ವತ್ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೂ ಕರೆದಿರಬಹುದೋ? ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಬುದ್ಧನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಬೌದ್ಧನೆಲೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕರೆದಿರಬಹುದೇ? ಅಥವಾ ಇದು ಅಡ್ಡಹೆಸರೂ ಆಗಿರಬಹುದೇ? ಎಂಬ ಅನೇಕ ಊಹೆಗಳನ್ನು ಭಾಸ್ಕರ್ ಆನಂದರವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆಯಾದರೂ ಸಹ ಅವರು ಸ್ಪಷ್ಟ ಮತ್ತು ನಿಖರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಅರುಣಕುಮಾರ ಎ.ಜಿ.ಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ "KONGKIN(KAN)NAPULO"ವನ್ನು ಚೀನಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ

ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ “CON-KINAPU-LO” ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. “CON” ಎಂದರೆ ಬೌದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿ, ಸಂಘ ಅಥವಾ ಆಳವಾದ ಜ್ಞಾನ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತವೆ. “(K)INAPU” ಎಂದರೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಅಥವಾ ಕಠೋರ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಬಂದರೆ “LO” ಎಂದರೆ ಕೇಳು, ಅವಧಾನ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಅಡ್ಡಹೆಸರೂ ಬರುತ್ತವೆ” ಎಂದು ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಫೋನಾಯಿಸಿದಾಗಲೂ “HELLO” ಎಂಬ ಶಬ್ಧವನ್ನು ಬಳಸಿ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾತನಾಡುವ ಶಬ್ಧ ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ದಿನನಿತ್ಯ ಬಳಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಬಹುಶಃ ಹುಯೆನ್–ತ್ಸಾಂಗ್‌ನು ಆಗಮಿಸಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೊಪ್ಪಳ ನಗರವು ಬೌದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಂದ, ಸಂಘಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಆಳವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಗರ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಕೇಂದ್ರವೇ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಈ ನಗರಕ್ಕೆ ‘ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ’ ಎಂದು ಕರೆದಿರಬಹುದು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಬೌದ್ಧ ಭಿಖ್ಖುಗಳು ಆಳವಾದ ಅಥವಾ ಕಠೋರ ಜ್ಞಾನ, ವಿದ್ವತ್ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಸಾಂಘಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಸ್ಥಳವಾಚಕವಾಗಿ ಈ ‘ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ’ ಎಂಬ ಶಬ್ಧವನ್ನು ಹುಯೆನ್–ತ್ಸಾಂಗ್‌ನು ಬಳಸಿರಬಹುದು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ‘ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ’ ಎಂಬ ನಾಮವನ್ನು ವಿದೇಶಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಬಿ.ಎಲ್.ರೈಸ್‌ರವರೂ ಕೂಡ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ರೈಸ್‌ರವರು ಈ ನಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ‘ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ’ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದ ಬಗ್ಗೆ ತುಸು ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಚರ್ಚೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ಚೀನಾ ಯಾತ್ರಿಕ ಹುಯೆನ್–ತ್ಸಾಂಗ್‌ನು ಮತ್ತು ಇತರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ‘ಕೊಂಕಿನಪುಲೊ’ ಉಲ್ಲೇಖದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಿದೆ. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಸದರಿ ಉಲ್ಲೇಖದ ನಿಖರತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೊಪಣಾಚಲ/ಳ:–

ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರನ್ನನು ತನ್ನ ಅಜಿತನಾಥ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಕುರಿತು ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕೊಪ್ಪಳದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಹ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. “ಬಿಳಿಯರಳಿಯಂತೆ ಗಂಗಾಜಳದಂತೆಸೆವಜಿತಸೇನಮುನಿಪತಿಯ ಗುಣಾವಳಿಯಂತೆ ನೆಗಳ್ದಿ ಕೊಪಣಾಚಳದಂತೆ ಪವಿತ್ರಮತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಚರಿತಂ”(12–6) ಎಂದು ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಪವಿತ್ರ ಗುಣವು ಕೊಪ್ಪಳದಂತೆ ಇತ್ತೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಿಳಿಯ ಅರಳಿ(ಹತ್ತಿ), ಗಂಗಾನದಿ,

ಅಜಿತಾಸೇನಾಮುನಿ, ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪಳ ಈ ಐದೂ ಪವಿತ್ರರು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಕೊಪ್ಪಳವೂ ಸಹ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು 10ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಯಾದ ರನ್ನನೇ ಈ ಕೊಪ್ಪಳ ಪವಿತ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

ಕನ್ನಡ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಪ್ರೊ.ಶಂಕ್ರಯ್ಯ ಅಬ್ಬಿಗೇರಿಮಠರವರು ಭಾಷಿಕ ಆಯಾಮದಲ್ಲಿ 'ಕೊಪಣಚಳ'ವು 'ಕೊಪ್ಪಳ'ವಾಗಿ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಂತೆ "ರನ್ನನ ಅಜಿತನಾಥ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ 'ಕೊಪಣಾಚಳ'ವು ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯ ತಾಣವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಈ 'ಕೊಪಣಾಚಳ'ದ ಪದಬಳಕೆ ಜನಜನಿತವಾಗಿದ್ದುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳನಾಮದ ಭಾಷಿಕ ಆಯಾಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಆಯಾ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಭಾಷಿಕ ಅವಸ್ಥಾಭೇಧದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಪಲ್ಲಟ, ಅಕ್ಷರಲೋಪ, ದ್ವಿತ್ವ ಬದಲಾವಣೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ 'ಕೊಪಣಾಚಳ'ವೇ ಮುಂದೆ 'ಕೊಪ್ಪಳ'ವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ, ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಂಜನ ದುರ್ಬಲವಾದರೆ ಅಥವಾ ಲೋಪವಾದರೆ ಅದರ ನಷ್ಟವನ್ನು ತುಂಬಲು ಹಿಂದಿನ ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರ ದ್ವಿತ್ವವಾಗುವುದು. 'ಕೊಪಣಾಚಳ'ವು>'ಕೊಪ್ಪಳ'ವಾಗಿ 10ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ವಿವಿಧ ಭಾಷಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ಡಾ.ಎಂ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ 'ಪರಿಹಾರ ದೀರ್ಘೀಕರಣ' ತತ್ವದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ 'ಪರಿಹಾರ ದ್ವಿತ್ವ'ವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. 'ಕೊಪಣಾಚಳ' ಪದದಲ್ಲಿಯ 'ಣ್' ವ್ಯಂಜನವು ಉಚ್ಚಾರದಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಲಾನಂತರದ ಭಾಷಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಪದದಲ್ಲಿಯ 'ಣ್' ಎಂಬ ದುರ್ಬಲ ವ್ಯಂಜನ ಮತ್ತು ಇದರ ನಂತರದ 'ಚ್' ವ್ಯಂಜನ ಲೋಪವಾಗಿ 'ಪ್'ಕಾರವು ದ್ವಿತ್ವವಾಗಿ(ಪ್ಪ) ಕೊನೆಯ 'ಲ್' ವ್ಯಂಜನ 'ಳ್' ವ್ಯಂಜನವಾಗಿ ಭಾಷಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ. 10ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜನಜನಿತವಾಗಿದ್ದ 'ಕೊಪಣಚಳ'ವೇ ಮುಂದೆ ನಡುಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರಲೋಪ, ಸೌಲಭ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ದ್ವಿತ್ವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು

ಹೊಂದಿ, 'ಕೊಪ್ಪಳ' ಪದ ಬಳಕೆ ರೂಢಿಯಾಗಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

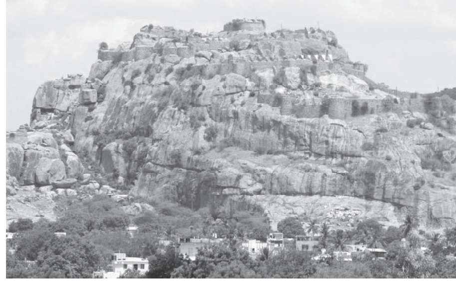
ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ "ಕೊಪಣಾಚಲ"ವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ 'ಅಚಲ' ಎಂದರೆ ಬೆಟ್ಟ, ಚಲಿಸಲಾರದು, ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳದ್ದು, ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳದ್ದು, ದೃಢವಾದುದು, ಕದಲದು, ಅನನ್ಯ, ಸ್ಥಾವರ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಕೊಪ್ಪಳ ಅಚಲವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಭವ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾದ ಕೊಪ್ಪಳ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ಅಚಲವಾದದ್ದೇ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಟೆ, ಬೆಟ್ಟ, ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜೈನಧರ್ಮಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ಈ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಅಚಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು. ಆ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಈ ಅಚಲವಾದ ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಭೇಟಿನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರ ಕುರುಹುಗಳು ಶಾಸನ, ಮೂರ್ತಿ–ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ.

ವಿದಿತ ಮಹಾಕೊಪಣನಗರ:–

ಸುಮಾರು 7–8ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು ಬರೆದ ತನ್ನ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ "ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋದಾವರಿವರಮಿರ್ದ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳ್ ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ ವಸುಧಾವಲಯವಿಲೀನವಿಶದವಿಷಯವಿಶೇಷಂ"(1–36) ಎಂದು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸರಹದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರೆದು ಅದರೊಳಗೆ"ಅದರೊಳಗಂ ಕಿಸುವೊಳಲಾ ವಿದಿತ ಮಹಾಕೊಪಣನಗರದಾ ಪುಲಿಗೆರೆಯಾ ಸದಭಿಸ್ತುತಮಪ್ಪೊಂಕುಂದದ ನಡುವಣ ನಾಡೆ ಕನ್ನಡದ ತಿರುಳ್"(1–37) ಎಂದು ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದರೆ ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿವರೆಗೆ ಇದ್ದ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನೊಳಗೆ ಇರುವ ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಈ ಕೊಪ್ಪಳ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 7–8ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಈ ಕೊಪ್ಪಳ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ

ಕನ್ನಡ ನಾಡು, ನಾಡಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ನಾಡಿನ ಜನತೆಯ ವರ್ಣನೆ, ಭಾಷೆ, ಛಂದಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆದ ಇಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಎಂದರೆ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಈ ಕೃತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಮತ್ತು ಉಪಲಬ್ದವಾದ ಮೊದಲ ಕೃತಿಯೇ ಈ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಇಂತಹ ಮೇರು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳದ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ ಎನ್ನಬಹುದು ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿರುವ ಬಗ್ಗೆಯೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಆದಿತೀರ್ಥ–ಮಹಾತೀರ್ಥ:–

ಇನ್ನು ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಕೊಪ್ಪಳದ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ "ಆದಿತೀರ್ಥ" ಎಂಬ ಪದದ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡುವುದಾದರೆ, 'ಆದಿ' ಮತ್ತು 'ತೀರ್ಥ' ಎಂಬ ಎರಡು ಶಬ್ಧಗಳು ಸೇರಿ 'ಆದಿತೀರ್ಥ' ಮಿಳಿತವಾಗಿವೆ. ಎರಡೂ ಶಬ್ಧಗಳು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಶಬ್ಧಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಈ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜೈನ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. 'ಆದಿ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಸುಖಾಸುಮ್ಮನೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಲ್ಲಾ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಶ್ರದ್ಧಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು 'ಶ್ರವಣಬೆಳಗೋಳ' ಮತ್ತೊಂದು 'ಕೊಪ್ಪಳ'. ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ 'ಆದಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಜೈನಧರ್ಮ ಆದಿ ಕೇಂದ್ರ ಅಂದರೆ ಮೊದಲ ಕೇಂದ್ರವೇ ಈ ಕೊಪ್ಪಳವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಕುಪಣ, ಕೊಪಣ, ತೀರ್ಥ ಎಂಬ ಹಲವು ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ 'ಆದಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ಧ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರಬೇಕು. ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಮುನಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಗ್ಗೆ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಸಿಗುವ ಮೊದಲ ಸ್ಥಳವೇ ಕೊಪ್ಪಳ. ನಂತರದ ಸ್ಥಳ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೋಳ ಎಂಬುದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಮೇಲೆ

ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜೈನಧರ್ಮದ ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಆದಿ ಶ್ರದ್ಧಾಕೇಂದ್ರ ಕೊಪ್ಪಳ ಇರಬಹುದೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳವು ಜೈನಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೋಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಕೊಪ್ಪಳದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅನೇಕ ಜೈನ ಶಾಸನಗಳು, ಮೂರ್ತಿ–ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಬಸದಿಗಳು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೋಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 772 ಜೈನ ಬಸದಿಗಳಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಅನೇಕ ಜೈನ ಮುನಿಗಳು ಈ ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಜೈನ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಕೊಪ್ಪಳದಲ್ಲೇ ಬಂದು ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ ಮುಡುಪಿದರೆಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅಂದರೆ ಜೈನ ಧರ್ಮಿಯರಿಗೆ ಇದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಶಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆಯೊ ಅದರಂತೆ ಇದು 'ಜೈನರ ಕಾಶಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಇದನ್ನು ಜೈನರ ಕಾಶಿ ಎಂದೇ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ಜೈನ ಮುನಿಗಳು ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟ ಕುರುಹುಗಳಾಗಿ ಕೊಪ್ಪಳದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕೊಪ್ಪಳ ನಗರದಲ್ಲೇ ಸುಮಾರು 120ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಶಾಸನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 100ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಜೈನ ಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೊಪ್ಪಳವು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೋಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಜೈನಧರ್ಮದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಬೇಕು ಎನಿಸುವುದು ಸಹಜ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಕೊಪ್ಪಳವನ್ನು 'ಆದಿ' ಎಂದು ಸಂಭೋಧಿಸಿರಬೇಕು.

ಇನ್ನು 'ತೀರ್ಥ' ಎಂಬ ಪದದ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡುವುದಾದರೆ, ತೀರ್ಥ ಎಂಬ ಪದ ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ತೀರ್ಥ' ಎಂದರೆ ಪವಿತ್ರವಾದ ಜಲ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹಳ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಪದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಂದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ತೀರ್ಥವಂದನಾರ್ಥವಾಗಿ" ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ತೀರ್ಥವಾದ ಅಥವಾ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು, ನಮಿಸಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಮಾತಿನ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಇನ್ನು ಕೆಲ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಹಾತೀರ್ಥ' ಎಂತಲೂ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ತೀರ್ಥ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದೊ, ಪವಿತ್ರವಾದುದೊ ಅಥವಾ ಮಹಾನ್ ಕ್ಷೇತ್ರವೊ ಈ ಕೊಪ್ಪಳ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಂದಿರಬಹುದೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಹ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಿದೆ.

9ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರ ಶ್ರೀವಿಜಯ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ "ವಿಧಿತ ಮಹಾ ಕೊಪಣನಗರ", 10ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರನ್ನನ ಅಜಿತನಾಥ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ "ನೆಗಳ್ದ ಕೊಪಣಾಚಳ" ಮತ್ತು ಇದೇ ಕಾಲದ ಚಾವುಂಡರಾಯನ ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ "ಕೊಪಣಾದ್ರಿ" ಎಂಬ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕೊಪ್ಪಳದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿತ 'ವಿಧಿತ' ಮತ್ತು 'ನೆಗಳ್ದ' ಎಂಬ ಪದಗಳು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈ ಪದಗಳ ಅರ್ಥಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳವು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ' ಮಹಾನಗರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೊಪ್ಪಂ :–

"ಕ್ರಿ.ಶ 1054ರಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಮತ್ತು ಚೋಳರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧವು 'ಕೊಪ್ಪಂ' ಯುದ್ಧವೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಚೋಳ ಅರಸ ರಾಜಾಧಿರಾಜನು ತನ್ನ ತಮ್ಮ ಇಮ್ಮಡಿ ರಾಜೇಂದ್ರನೊಂದಿಗೆ ಕೊಪ್ಪಳವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಮೊದಲನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸೈನ್ಯವು ತನ್ನ ಗಮನವೆಲ್ಲ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚೋಳ ಅರಸನ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿತು. ಮೊದಲು ಆನೆಯನ್ನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಘಾಸಿಗೊಳಿಸಿ ನಂತರ ಅರಸನ ಮೇಲೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹತ್ಯೆಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ 'ಕೊಪ್ಪಂ'ನ್ನು 'ಕೊಪ್ಪಳ'ವೆಂದು ಗುರಿತಿಸಿದರೂ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯ ಖಿದ್ರಾಪುರವೆಂದು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೊಪ್ಪರವೆಂದೂ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ಡಾ. ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಎಸ್.ಪಾಟೀಲರವರು ತಮ್ಮ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಕೋಟೆಗಳು' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ಕೊಪ್ಪ' ಮತ್ತು ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕುಪ್ಪಂ ಗ್ರಾಮಗಳು ಅಂದಿನ 'ಕೊಪ್ಪಂ' ಆಗಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅದೇನೆ ಇದ್ದರೂ 'ಕೊಪ್ಪಂ'(ಮ್)

ಯಾವುದು ಎಂದು ಚರ್ಚೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಈ 'ಕೊಪ್ಪಳ'ವೇ ಅಂದಿನ ಆ 'ಕೊಪ್ಪಂ' ಎಂದಾದರೆ ಕೊಪ್ಪಳದ ಇತಿಹಾಸದ ಸ್ಥಾನ-ಮಾನ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಮುಜಾಫರ್ ನಗರ:-

ಈ ಕೊಪ್ಪಳವನ್ನು ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಮುಜಾಫರ್ ನಗರ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಡಾ.ಬಿ.ವಿ.ಶಿರೂರುರವರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗದವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಈ ಕೊಪ್ಪಳ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೂ 'ಮುಜಾಫರ್' ಎಂಬ ಆಡಳಿತ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ. ಅವನ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಈ 'ಮುಜಾಫರ್ ನಗರ' ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೇಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಡಾ. ಶರಣಬಸಪ್ಪ ಕೋಲ್ಕಾರ್‌ರವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಈ ರೀತಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಅಥವಾ ಕೆಳಹಂತದ ನೌಕರರ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಗ್ರಾಮಗಳ ಹೆಸರು ಕರೆದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅರಸರು, ಸುಲ್ತಾನರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಬಿರುದು-ಬಾವಲಿಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಗ್ರಾಮಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿರುವ ಇಲ್ಲವೇ ಕರೆದಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇದು 'ಮುಜಾಫರ್' ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಗಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮತ್ತೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ "ಈ ಕೊಪ್ಪಳವನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ವಿಜಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ 'ಮುಜಾಫರ್' ಎಂದು ಬಳಸಿರಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ 'ಮುಜಾಫರ್' ಎಂದರೆ ವಿಜಯ ಸಂಕೇತ ಎಂತಲೂ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ನಗರಕ್ಕೆ 'ಮುಜಾಫರ್ ಎಂದು ಬಳಸಿರಬಹುದೇನೋ" ಎಂದು ಡಾ.ಕೋಲ್ಕಾರ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸುಲ್ತಾನರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಗ್ರಾಮಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿರುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಗೆದ್ದ-ವಿಜಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಕೊಪ್ಪಳದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ 'ಬಹದ್ದೂರಬಂಡಿ'ಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಹೈದರಲಿಯು ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಬಿರುದು 'ಬಹದ್ದೂರ್' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟು ಕರೆದ ಬಗ್ಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ 'ಬಹದ್ದೂರ್‌ಬಂಡಿ' ಗ್ರಾಮದ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಇದುವರೆಗೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ 'ಮುಜಫರ್' ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಮುಜಾಫರ್ ಯಾರು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಗೊಂದಲ ಸೃಷ್ಠಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ 'ಮುಜಾಫರ್' ಎನ್ನುವುದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರು ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ. ಇಂದು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅನೇಕ 'ಮುಜಾಫರ್' ನಗರಗಳಿವೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಕೊಪ್ಪಳದ ಆ 'ಮುಜಾಫರ್' ಯಾರು? ಈ ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿವರು ಯಾರು? ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ 'ಮುಜಾಫರ್' ಎಂದು ಕರೆದರು ಎನ್ನುವುದು ಮಾತ್ರ ಅಸ್ಪಷ್ಟ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಿದೆ. ಆಗ ಮಾತ್ರ 'ಮುಜಾಫರ್'ನ ಪೂರ್ಣ ಹಿನ್ನೆಲೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಸುಲ್ತಾನಗಡ:–

ಕೊಪ್ಪಳವನ್ನು 'ಸುಲ್ತಾನಗಡ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಡಾ.ಬಿ.ವಿ.ಶಿರೂರುರವರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನು ಮರಾಠರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ 'ಸುಲ್ತಾನಗಡ' ಎಂದು ಕರೆದನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಸುಲ್ತಾನಗಡ' ಎಂಬ ಶಬ್ಧವು 'ಸುಲ್ತಾನ' ಮತ್ತು 'ಗಡ' ಎಂಬ ಎರಡು ಶಬ್ಧಗಳಿಂದ ಮಿಳಿತವಾಗಿದೆ. ಎರಡೂ ಶಬ್ಧಗಳು ಫರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ಧಗಳಾಗಿವೆ. 'ಸುಲ್ತಾನ' ಎಂದರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ದೊರೆ ಅಥವಾ ರಾಜ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ, 'ಗಡ' ಎಂದರೆ ಕೋಟೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸುಲ್ತಾನನು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಕರೆದಿರುವ ಅಥವಾ ಸುಲ್ತಾನರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಕೋಟೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಬಿಜಾಪುರ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಮುವಾಮಲಾ, ಖಲಾಹ ಮತ್ತು ಪರಗಣ ಎಂಬ ಆಡಳಿತದ ಘಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕೊಪ್ಪಳವು 'ಖಲಾಹ' ಎಂಬ ಆಡಳಿತದ ಘಟಕದೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಗರಗಳು ಈ ಘಟಕದೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಮುವಾಮಲಾ, ಪರಗಣ ಮತ್ತು ಖಲಾಹ ಎಂಬ ಶಬ್ಧಗಳು ಅರೇಬಿಕ್ ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳಾಗಿವೆ. ಖಲಾಹ ಎಂದರೆ 'ಕೋಟೆ' ಅಥವಾ 'ಶ್ರೀಮಂತ ಗೃಹ' ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲಿರುವ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಖಿಲ್ಲೆ, ಖಿಲ್ಲಾ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ 'ಖಲಾಹ' ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಉತ್ಪನ್ನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕೋಟೆಯ ನಿರ್ವಾಹಣೆಗಾಗಿ ನೀಡಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇತರೆ

ಪರಗಣ ಅಥವಾ ಮುವಾಮಲಾ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೋಟೆಯ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕೋಟೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಧ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ಸುಲ್ತಾನಗಡ, ಸುಲ್ತಾನನ ಕೋಟೆಯ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಅರಸನ ಕೋಟೆಯ ಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಕುಪ್ಪೆ:–

ಇನ್ನು ಕೆಲ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ 'ಕುಪ್ಪೆ' ಎಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕುಪ್ಪೆ ಎಂದರೆ ಗುಡ್ಡೆ, ದಿಬ್ಬ, ದಿನ್ನೆ ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ, ವರ್ಣಿಸಿದ ಕೊಪ್ಪಳ ಬೆಟ್ಟವು ಅಚಲವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾದದ್ದು. ಇಂತಹ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ 'ಕುಪ್ಪೆ' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಕೊಪ್ಪಲ>ಲ್–ಕೊಪ್ಪಳ್>ಳ:–

ಕ್ರಿ.ಶ ಸುಮಾರು 17ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 19ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಮತ್ತು ನಿಜಾಮರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕೊಪ್ಪಳದ ನಾಮವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕೊಪ್ಪಳ್, ಕೊಪ್ಪಲ, ಕೊಪ್ಪಲ್, ಕೊಪಬಾಲ, ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಉರ್ದು ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹೀಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಬಹುತೇಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಳ'ಕಾರದ ಬದಲಾಗಿ 'ಲ'ಕಾರವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮತ್ತು 'ಳ' ಮತ್ತು 'ಲ' ಕಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ 'ಕೊಪ್ಪಳ'ವು 'ಕೊಪ್ಪಳ್' ಆಗಿ 'ಕೊಪ್ಪಲ'ವು 'ಕೊಪ್ಪಲ್' ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮವು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಸುಮಾರು 3ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕ್ರಿ.ಶ 19ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸರಿ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮದ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದು ಬರೀ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡ ಹೆಸರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಇತಿಹಾಸ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪರಿಸರದ ಪರಿಚಯ ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಇಂದು ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲಿ 'ಕೊಪ್ಪಳ' ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಇಂದು ಗ್ರಾಮಗಳು ನಗರೀಕರಣದತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿರುವ ಕಾಲ. ಹಳ್ಳಿಗಳು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಇಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಭಾವ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರಭಾವ, ಅನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗ್ರಾಮನಾಮಗಳ ಮೇಲೂ ಜಾಗತೀಕರಣದ ವಾಸನೆ ಬೀರುತ್ತಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರಭಾವದ ಮೇಲೆ ಗ್ರಾಮನಾಮಗಳು ರಚನೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಐತಿಹಾಸಿಕತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಇಂದು ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಾಮ ನಾಮಗಳು ಕಾಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಎಂಬಂತೆ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿವೆ. ಅಂತಹವುಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಇಂತಹ ಗ್ರಾಮಗಳ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಏನೂ ತಿಳಿಯದು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ.

* * * * *

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು :–

1) ಸಂ. ಡಾ. ದೇವರಕೊಂಡಾರಡ್ಡಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟ–2, ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ–1999

2) ಸಂ. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು,–ಶಿವಚಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ–1996

3) ಬಿ.ಸಿ.ಪಾಟೀಲ, ಕೊಪ್ಪಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಹರಿಹರ ಪ್ರಕಾಶನ ಕೊಪ್ಪಳ–1998

4) ಡಾ.ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಪ್ಪ ಕೊಟ್ನೆಕಲ್, ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ (ಪರೀಷ್ಕೃತ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ), ಮೇಘನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕೊಪ್ಪಳ–2020

5) ಸಂ. ಡಾ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್, ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು–2010

6) ಸಂ. ಎಚ್.ಎಸ್.ಪಾಟೀಲ, ಕೊಪಣಸಿರಿ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ 78ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಗಂಗಾವತಿ–2011

7) ಎಸ್.ವೈ.ಸೋಮಶೇಖರ ಮತ್ತು ಇತರರು ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವಾಲಯ ಕೋಶ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ–2001

8) ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ಕೊಪ್ಪಳ ಶಾಸನಗಳು, ರತ್ನತ್ರಯ ಪ್ರಕಾಶನ–1998

9) ಡಾ. ಜಾಜಿ ದೇವೇಂದ್ರಪ್ಪ, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು; ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ (ಮೂರನೆ ಮುದ್ರಣ), ಎಸ್.ಎಲ್.ಎನ್. ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಬೆಂಗಳೂರು–2018

10) ಸಂ. ಕೆ.ವಿ.ನಾರಾಯಣ, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಪರಿವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ–1999

11) ಸಂ.ಪ್ರೊ.ಡಿ.ಲಿಂಗಯ್ಯ ಮತ್ತು ಡಾ.ಚಕ್ಕೆರೆ ಶಿವಶಂಕರ, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು–2008

12) ಡಾ. ಎಂ. ನಂಜಯ್ಯ ಹೊಂಗನೂರು, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ–2009

13) ಡಾ.ಕೂಡ್ಲೂರು ವೆಂಕಟಪ್ಪ, ಸ್ಥಳನಾಮ ವೀರರು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು–2007

14) ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಪೆಂಡಕೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು–2006

15) ಡಾ.ಎಚ್.ಎಲ್.ನಾಗೇಗೌಡ, ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ ಸಂಪುಟ– 1, ಐಬಿಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು–2006

16) ಡಾ.ಎಂ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ.450–1150),(5ನೇ ಮುದ್ರಣ), ಸ್ವಪ್ನಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು–ನ.2011

17) ಕೆ.ಪಿ. ಪೂಣಚ್ಚ, ಎಕ್ಸವೇಷನ್ ಎಟ್ ಕನಗನಹಳ್ಳಿ, ಭಾರತೀಯ ಪುರಾತತ್ವ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣಾ ಇಲಾಖೆ, ಧಾರವಾಡ – 2011

18) ನಾ.ಭಾ.ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಕೋಪಣ–ಕೊಪ್ಪಳ, ನ್ಯೂ ಗದಗ ಪ್ರಿಂಟರಿ, ಗದಗ–1987

19) ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ರನ್ನ ಸಂಪುಟ –2, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ–2006

20) ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ (ಅಂತರಜಾಲದಿಂದ)

21) ಡಾ.ಎಂ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳು, ಡಿ.ವಿ.ಕೆ ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು–2013 (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

22) ಸಂ. ಡಾ.ದೇವರಕೊಂಡಾರಡ್ಡಿ, ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ–2018, ಸಂಪುಟ–33, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು–2018

23) ಡಾ.ಎಸ್.ಎಂ.ವೃಷಭೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ, ಗವಿದೀಪ್ತಿ, ಶ್ರೀ ಗವಿಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಕೃಪಾಪೋಷಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬಳಗ, ಶ್ರೀ ಗವಿಮಠ, ಕೊಪ್ಪಳ–1976

24) ಡಾ.ಆರ್.ಕೆ.ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಆದಿಲಶಾಹಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟ–17, ವಚನಪಿತಾಮಹ ಡಾ.ಫ.ಗು.ಹಳಕಟ್ಟಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಬಿಜಾಪುರ–2017

25) ಡಾ.ಕೃಷ್ಣ ಕೋಲ್ಹಾರಕುಲಕರ್ಣಿ, ಆದಿಲಶಾಹಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟ–18, ವಚನಪಿತಾಮಹ ಡಾ.ಫ.ಗು.ಹಳಕಟ್ಟಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಬಿಜಾಪುರ–2017

26) ಡಾ. ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಕೋಟೆಗಳು, ಸಂಪುಟ–1, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ–1999

27) ಸಂ. ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಅಂಡಗಿ ಚಿಲವಾಡಗಿ, ಗವಿ ಬೆಳಕು, ಜನಪದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಭಾಗ್ಯನಗರ–ಕೊಪ್ಪಳ–2011

28) 75 ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅಮೃತ ಮಹೋತ್ಸವ 2022 ವಿಶೇಷಾಂಕ, ಬಹುತ್ವ ಭಾರತ ಕನ್ನಡನೆಟ್.ಕಾಂ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ಕೊಪ್ಪಳ–2022

29) ದಿನಾಂಕ 02–02–2020, 09–02–2020 ಮತ್ತು 05–12–2021ರ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪುರವಣಿಗಳು

30) P. B. Desai,Jainism In South India and some Jain Epigraphs, Gulabchand Hirachand Doshi-1957

31) Bhasker Anand Saletor, Medieval Jainism, Karnataka Publishing, Bombay-1938

* * * * *

ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಪ್ಪ ಕೊಟ್ನೆಕಲ್‌ರವರ ಕೃತಿಗಳು

ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಗಳು:–

1. **ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ**
   (ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ)
   ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ – 2010
   ಪರಿಷ್ಕೃತ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ– 2020
2. **ಸಂಸಾರ ಸಗ್ಗ**
   (ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳು)
   ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ – 2014
   ಪರಿಷ್ಕೃತ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ – 2017
   ಪರಿಷ್ಕೃತ ತೃತಿಯ ಮುದ್ರಣ – 2020
3. **ಮಾನವಿ ತಾಲೂಕಿನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ**
   (ಸಂಶೋಧನಾ ಕೃತಿ – 2017
   ಡಾ. ಚನ್ನಬಸವಯ್ಯ ಹಿರೇಮಠರವರೊಂದಿಗೆ)
4. **ಕೊಪ್ಪಳದ ಕಿಷ್ಕಿಂದೆಯ ಅಂಜನಾದ್ರಿ ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶವೇ ಹನುಮನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ;ಒಂದು ಸಮರ್ಥನೆ**
   (ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆ–2021)
5. **ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಥಳನಾಮ: ಒಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ** (2022)
6. **ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲ್ಲೂಕು ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್** (2022)
7. **ಕೊಪ್ಪಳ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹುಡುಕಾಟ** (2023)

ಸಂಪಾದಿತ ಕೃತಿಗಳು:–

1. **ತುಂಗಾ ಲಹರಿ**
   (ಮಾನವಿ ತಾಲೂಕ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕವನ ಸಂಕಲನ,
   ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು – ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ – 2008)
2 **ಮಾನ್ವಿಯ ಮಹನೀಯರು**
   (ಮಾನ್ವಿ ತಾಲೂಕಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹನೀಯರ
   ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ – 2014)
3 **ಸಮಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ**
   (ಕನ್ನಡ, ಹಿಂದಿ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
   ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ವಿಚಾರ
   ಸಂಕಿರಣದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಗ್ರಹ,
   ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು – ಡಾ. ದಯಾನಂದ ಸಾಳುಂಕೆ – 2017)

ಸಹ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ:–

1. **ಮನಸಿರಿ**

   (ಮಾನ್ವಿ ತಾಲೂಕ ನಾಲ್ಕು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳ
   ವಿಶೇಷ ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ
   ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು– ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ –2004)

ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ :–

1. **ಕೊಪಣಸಿರಿ (ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಧ್ಯಯನ)**
   (ಅಖಿಲ ಭಾರತ 78ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೇಳನ
   ಗಂಗಾವತಿ, ಜಿಲ್ಲೆ ಕೊಪ್ಪಳ ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ
   ಸಂಪಾದಕರು – ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್ – 2013

2. **ಸ್ನೇಹ ಜೀವಿ**
   (ಬಿ.ಎಸ್.ಪಾಟೀಲರ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ,
   ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು – ಶ್ರೀ ಜಿ.ಎಸ್.ಗೋನಾಳ–2013)

3. **ಮಾದಿನೂರು ಮಾಣಿಕ್ಯ**
   (ಜಿ. ಎಸ್. ಗೋನಾಳರ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ,
   ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು – ಶ್ರೀ ಮಹೇಶಬಾಬು ಸುರ್ವೆ–2015)

4. **ಕೊಪಣಾದ್ರಿ**
   (ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲಾ ರಜತ ಮಹೋತ್ಸವ ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ)
   ಪ್ರಕಟಣೆ : ಜಿಲ್ಲಾ ಆಡಳಿತ, ಕೊಪ್ಪಳ – 2023

ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿಗಳು :

1. **ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜೈನ ನೆಲೆಗಳು** (ಸಂಶೋಧನಾ ಕೃತಿ)
2. **ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸುಗಮ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆ**
3. **ನಮ್ಮವರು**
4. **ನಮ್ಮವರ ಕೃತಿಗಳು**